

Dialogus a színi mesterségről

Vidnyánszky Attila
(1964, Beregszász) rendező,
a Magyar Nemzeti Színház
főigazgatója, Kossuth-díjas

Vidnyánszky Attilával, a Nemzeti Színház főigazgatójával és vezető rendezőjével a fiatalkori indíttatásokról, színházi, szakmai kérdésekről, valamint a rendezésében színre kerülő *Bánk bán* című opera augusztus 20-i, margitszigeti bemutatójáról beszélgettünk.

– Gyermekkorát a kárpátaljai Beregszász közelében lévő Nagymuzsalyon töltötte. Akár a szülők múltjából, akár pedig az Ön személyes tapasztalataiból fel tud-e idézni olyan élettörténeteket, amelyek hatással lehettek egy „rendezői világlátás” kialakulására?

– A régmúltat felidézve, mindig is egyfajta kettőség jellemezte a családjunkat. Míg édesanyám – magyartanárként és drámapedagógusként – a nemzeti értékeket vallotta, addig az atyai látásmód a párttagság keretes szemüvegén keresztül tekintett le rám. Eből a helyzetből pedig sok feszültég adódott: karácsonykor kizárólag behúzott függönyök mögött díszíthettük fel a fát, nehogy az iskolaigazgató úr családjáról kiderüljön a szenteste megünneplése. (Többben ugyanis csak szilveszterkor kapcsolhatták be egyáltalán az égőket!) Édesapám nem átalott felsőbb ukázra még a faluban betlehemező gyermekeket is hazaküldeni, akiknek éppen az édesanyám tanította meg a szövegeket. Milliónyi furcsa érzület: anyai hazaszeretet, az apámon látott benső vívódások, mindmind nagyon mély nyomot hagytak bennem.

– Az Ungvári Állami Egyetemen végzett magyar szak után miként fordult figyelme a színházi élet felé?

– Szülőfalum iskolájában két esztendő tanítottam. Meghatározó élmény volt édesanyám színtársulatában játszani. Jól megtermett gyermekként adódott a lehetőség, hogy a *Lúdas Matyi*-ben eljátszhassam Döbrögít. Mindezzel persze az igazságosztó Matyi ütlegeit is el kellett viselnem... Kisebb fellépések, irodalmi estek indítottak útnak. Otthon féltve őrzik egy kisiskolás írásomat, amelyben három utódot és a filmrendezői pályát kívántam a jövőtől. Jelenleg hat gyermekkel áldott meg a Jóisten, és már filmet is rendeztem, jóllehet ez utóbbiban még fejleszteném magam.

– 1992-ben szerzett rendezői diplomát. Igazgatóként, művészeti vezetőként és vezető rendezőként az azóta eltelt évek alatt rengeteg tapasztalattal gazdagodott. Bár minden egyes előadásnak más természete van, melyek azok a közös alapok, amelyek a siker feltételül szolgálhatnak?

– Nincsenek receptek, s éppen ez a szép a szakmában. A kellő komolyság és felkészültség biztosan alapfeltétel, mint ahogy a kifejezés szándékában rejlő akarat és a munkában való hit is. Ezzel kapcsolatban egy színész fejében a következő kérdések merülhetnek fel: „Mit akarok csinálni? Mi-

ért fontos számomra ez a szerep? Milyen üzenetet hordozhat az adott karakter?” Természetesen a rendező szemszögéből is érdemes rátekinteni az alkotás folyamatára: „Miként építsek fel egy próbafolyamatot? Milyen változtatásokkal futtatom el a rendezést a főpróba hetéig? S hogyan születik meg végül az előadás?” E kérdések megválaszolására a színészeknek és a rendezőnek is mindannyiszor szövetségre kell lépniük a szakmai stábbal, hogy az előadás működhessen. Mindezen tényezők ellenére a sikert sosem garantálhatjuk előre.

– *Mennyiben lehet rugalmas egy előadóművész? Létezhetnek-e elvi határok, avagy a hozott értékeket és világlátást minden esetben egyeztetnie kell a szakmai szempontokkal?*

– Az iménti felvetés több témát is érint. Egyrészt fontos tudnunk, hogy a kötött művek alapját maguk az irodalmi alkotások adják. Ez nem formai, hanem tartalmi kérdés: nem hamisíthatjuk meg a szerző üzenetét! Ha Petőfi Sándor *János vitézében* a síríg tartó hűség megjutalmaztatik, akkor az én darabom végén is ez lesz a zár szó. Sajnos, az elmúlt időkben ebből sok vitám származott egy-két tartalmi újításokba bocsátkozó kollégámmal szemben... Másfelől pedig régi alapelvemnek tekintem, hogy nem kezdek bele egy olyan alkotás megformálásába, amelynek a főüzenetével nem értek egyet. A rendezések így is folyamatos kompromisszumokkal járnak. Hitünkben és meggyőződésünkben azonban sosem szabad engednünk!

– *Hogyan látja, a korszak közömbösségének és cinikusságának sodró áramlataiban mi jellemzi a színpadon nevelkedő ifúságot?*

– Bizonyos szempontból nehezebb időket él meg a mai fiatalság, mint a korábbi. Bár a kommunista rendszer súlyos kényszereket állított elénk, tudtuk, hogy kiben lehet bízni, és kiben nem. Napjainkat ezzel szemben

a zűrzavar és a rohanás kettősége jellemzi. Annak idején a Színházművészeti Egyetemen akár három szöveggel is foglalkozhatott a tanuló az öt év alatt. Most egy esztendő leforgásában kell nyolcat megtanulniuk. Ennek pedig az lesz az eredménye, hogy egyik műben sem merülnek el igazán. Nehéz küzdelem ez, amiben csak az alázat és a türelem jelenthetnek valódi fogódzópontokat.

– *Az anyaországi és a határon túli színházakat tekintve mennyiben beszélhetünk a jelen időszakot áthidaló közös kultúreseményekről, projektekről?*

– Beregszásziként is próbálok mindent megtenni annak érdekében, hogy határokat átívelő kapcsolatrendszerek alakulhassanak ki. A Nemzeti Színház folyamatosan járja a külhoni területeket, és párbeszédet kezdeményez az ottani teátrumokkal. Több eseményt is mondhatnék. Példaként az általam rendezett *Bánk bánt* említeném, amelynek bár az augusztus 9-re tervezett csíksomlyói előadása a román korlátozások miatt elmarad, augusztus 20-án, Budapesten viszont bemutatásra kerül. A fővárosi bemutatót a Margitszigeten láthatjuk Molnár Leventével a címszerepben. A kiváló szolista mellett közreműködik még a Kolozsvári Magyar Operaház Zenekara, Kórusa, Ballettkara és nem utolsósorban Kesselyák Gergely, Liszt Ferenc-díjas karmester. Nagy szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt az előadásra!

Haramza Kristóf

Haramza Kristóf
(1996, Mohács) író, újságíró,
a Pázmány Péter Katolikus
Egyetem hallgatója